

TV-overvågning

Fakta om TV-overvågning i Danmark

Det Kriminalpræventive Råd

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2. Sal
2600 Glostrup
Telefon: 43 44 88 88
Telefax: 33 43 01 39
Email: dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Ansvarshavende redaktør:
Anna Karina Nickelsen

Fotos: Kim Zuschlag
Rigspolitiets kriminaltekniske
afdeling

Tryk: Holbæk Express

Oplag: 20.000

Dkr.nr. 04-521-0171

ISBN: 87-88789-659

Februar 2005

Kopiering tilladt med
kildeangivelse

Tv-overvågning med omtanke

De fleste af os har en tro på, at tv-overvågning kan forebygge kriminalitet, og derfor er der generelt en stor accept af overvågningen. Flere og flere kameraer sættes op, uden at der sættes spørgsmålstegn ved, om det er rimeligt. Der fokuseres alene på fordelene, selvom der ikke er entydige tegn på, at overvågning i sig selv rent faktisk forebygger kriminalitet. Et andet argument for at bruge tv-overvågning er, at det er nyttigt i politiets efterforskning og som bevis for anklagemyndigheden - men dette gælder kun, hvis optagelserne er tydelige nok.

Vores fokus i Det Kriminalpræventive Råd er naturligvis tv-overvågningens præventive effekt.

Hvad er sandt og hvad er falsk omkring tv-overvågning – eller mere præcist: hvor og hvornår er tv-overvågning kriminalpræventiv? Erfaringerne viser, at tv-overvågning virker forebyggende på nogle former for kriminalitet – men ikke alle – og at tv-overvågning kan have en række uheldige bivirkninger nogle steder.

I dette hæfte forsøger vi at komme tættere på både fordelene og ulemperne ved tv-overvågning. Målet må være at få tv-overvågningen til at balancere, så det på den ene side forebygger kriminalitet, eller kan bruges i efterforskningen af forbrydelser, og på den anden side ikke opleves krænkende for personer, der overvåges.

Bevar den sunde fornuft

Tv-overvågning er ikke i sig selv en garanti for, at den samlede kriminalitet bliver mindre. Nogle steder har tv-overvågningen betydet, at kriminaliteten er flyttet andre steder hen. Der er også en

risiko for, at folk bruger kameraerne som en undskyldning for ikke at gribe ind, hvis de ser noget bekymrende. Det er vigtigt, at vi stadig bevarer den sociale kontrol og ansvaret for hinanden.

Man vil aldrig kunne opnå den samme tryghed med et kamera, som man kan opnå med mennesker, der færdes i et område. De fleste af os ser andre menneskers tilstedeværelse som en mulighed for at få hjælp, hvis uheldet er ude.

Det Kriminalpræventive Råd anbefaler, at man overvejer fordele og ulemper ved tv-overvågning - og hvis man beslutter sig for at sætte kameraer op, skal der være klare og kommunikerede retningslinier for tv-overvågningen. Hvordan bruges og opbevares materialet, hvem må se det, og hvem må det overdrages til?

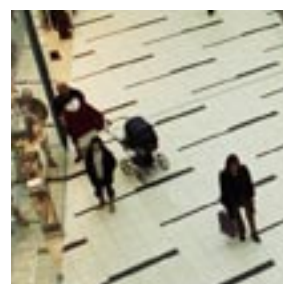
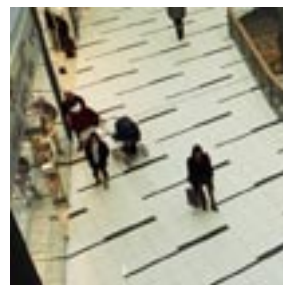
Hvis man ikke har taget stilling til dette, kan overvågningen i sig selv blive en kilde til utryghed. Klare retningslinier på området er også en sikkerhed mod misbrug eller uhensigtsmæssig brug af materialet.

Krænkelser eller kriminalprævention

Danmark har en forholdsvis restriktiv lovgivning på området, hvis vi sammenligner os med andre lande. Hvis vi skal bevare en fornuftig balance mellem hensynet til individet og hensynet til den kriminalpræventive og efterforskningsmæssige effekt af overvågningen, er det fornuftigt at holde en vis kontrol med udbredelsen af tv-kameraer. Balancen mellem krænkelser og kriminalprævention er hårfin, og derfor kræver det nøje overvejelse, hver eneste gang der sættes et kamera op.

Eva Smith

Formand for Det Kriminalpræventive Råd

Indhold

Tv-overvågning og kriminalitet	3
Tv-overvågning i efterforskningen	8
Befolkningens holdning	9
ACNielsen AIM's undersøgelse	10
Erfaringer fra England	16
Hvad siger loven i Danmark?	19
Tekniske muligheder	21
Overvågningsmetoder	22
Litteraturliste	23

Tv-overvågning og kriminalitet

Tv-overvågning kan bruges til at forebygge og opklare nogle typer forbrydelser begået af nogle forbrydere.

Tv-overvågning bør ikke stå alene som præventivt tiltag, men kan være en del af en samlet løsning til at forebygge kriminalitet.

De færreste af os tænker vel over tv-overvågning i hverdagen. Mange ville end ikke spotte kameraerne i et givent rum, idet vi ikke genkender dem som kameraer - de "ligner" ikke længere. Og endnu færre er vel bevidste om hele det overvågningssystem, det enkelte kamera er en del af.

Men hvad mener vi, når vi bliver bedt om at tænke over det? Hvad siger vi, når vi bliver spurgt?

Danskerne er generelt meget positive overfor tv-overvågning. De er positive, fordi de mener, at tv-overvågning forebygger kriminalitet. For mange, særligt kvinder, er tv-overvågning også - eller måske netop derfor - med til at skabe trykthed. Meningsmålinger viser generelt, at kvinder er mere utrygge end mænd.

Den overordnet positive holdning til tv-overvågning underbygges af tidligere danske og udenlandske undersøgelser. Antagelsen hos de fleste er, at »tv-overvågning opfattes som en nødvendighed, og hvis man har rent mel i posen, har man intet at frygte«.

Der er dog også en vis skepsis, som er særlig udbredt blandt folk med de længste videregående uddannelser. Bekymringen gælder privatlivets fred og misbrug af optagelserne. Frygt for »Overvågnings-samfundet« er også en mulig forklaring på skepsis.

Få dårlige oplevelser

Frygt og trykthed, og med dem skepsis og accept, produceres og reproduceres af opdragelse, erfaringsdannelse, massemedier og sladder/rygter. Når befolkningen generelt har et positivt syn på

tv-overvågningen, er det nærliggende at antage, at de har hørt positive historier om fænomenet og ikke har haft dårlige oplevelser med det. Sådan skulle det gerne blive ved med at være.

Danmark har, i forhold til andre lande, en relativt restriktiv lovgivning på området. Men loven er løbende til debat og justering. Vender man blikket ud over Danmarks grænser til lande, som ikke har samme restriktive lovgivning, kan man blive bekymret over at se, hvad der sker, når man lader markedskræfterne råde. Kritikken er enslydende fra stort set alle forskerne - elektronisk kontrol betyder, at folk er mindre opmærksomme på deres omgivelser og mindre tilbøjelige til at gribe ind overfor kriminalitet.

Der foreligger ikke entydige videnskabelige forsøg, der kan underbygge befolkningens antagelse om, at tv-overvågning har en kriminalpræventiv effekt.

Hvornår virker tv-overvågning kriminalpræventivt?

Den overordnede konklusion fra undersøgelserne er, at tv-overvågning har en kriminalpræventiv effekt i nogle tilfælde, ikke i andre. At effektiv tv-overvågning stadig er for kostbar til at blive hvermands eje, og at den kriminalpræventive effekt ofte synes kortvarig. Kriminaliteten har en tendens til at flytte andre steder hen eller blive mere voldsom som følge af overvågning. Pointer fra de erfaringer, man har gjort sig forskellige steder, er opsummeret nedenfor.

Det tværeuropæiske projekt "Urbaneye" opererer med en logisk række af forhold, som skal være opfyldt, før man kan tale om, at tv-overvågning kan have en kriminalpræventiv effekt.

Her gennemgås præmisserne én for én og der inddrages erfaringer fra div. forskningsresultater for at se, hvad der ligger i hver enkelt præmis.

Tv-overvågning kan have en kriminalpræventiv effekt, hvis samtlige præmisser er opfyldt:

- *hvis tv-overvågning er effektiv til at identificere forbrydelser, når de bliver begået, og/eller til at identificere eftersøgte forbrydere, og*
- *hvis forbrydere er klar over dette og klar over, at der er overvågningskameraer til stede, og*
- *hvis forbrydere tilstræber ikke at blive fanget, og*
- *hvis forbrydere er rationelt tænkende,*

- så vil overvågningskameraer være et kriminalpræventivt tiltag - i det mindste der, hvor tv-overvågning er installeret. Kriminaliteten flytter muligvis til andre steder uden tv-overvågning.

www.urbaneye.net

Tv-overvågning kan have en kriminalpræventiv effekt:

- hvis tv-overvågningen er effektiv til at identificere forbrydelser, når de bliver begået, og/eller til at identificere eftersøgte forbrydere

Første præmis handler om, at tv-overvågning skal være effektiv for at have en kriminalpræventiv effekt - den skal, så at sige, virke! Man skal kunne se, hvad der sker på billederne, og hvem der er på. I dette ligger et krav til kvaliteten af udstyret og uddannelsen af personalet samt praksis omkring opsætningen og overvågningen - Dummy kameraer (attrapper) er fx bandlyst, og der må ikke være blindspots.

Udvalget af udstyr bliver stadig større, både med hensyn til billedkvalitet og tekniske muligheder. Men kameraerne skal stadig installeres på en måde, så man kan se og afsløre relevante detaljer, eksempelvis ansigtstræk.

Praksis omkring tv-overvågning er altafgørende. Uanset det enkelte kameras forcer, vil det ikke fungere effektivt, hvis det er forkert placeret, hvis ikke operatørerne er uddannede til jobbet, eller hvis man ikke kan finde tilbage til optagelser, som skal bruges til en efterlysning eller i en retssag.

Det kræver en grundig analyse, overvejelser og investeringer at etablere og vedligeholde et effektivt system. Når man har gjort op, hvad formålet med overvågningen er, skal man vurdere, hvad der skal til for at gøre overvågningen effektiv:

- Hvor mange kameraer?
- Hvilken type, og hvor skal de installeres?
- Indkøbt udstyr skal monteres, ofte med andre operationer til følge, eksempelvis nedskæring af beplantning.
- Der skal uddannes personale til at bemane kameraerne.
- Der skal etableres kontrolrum.
- Der skal vagter ud i området, som operatørerne kan samarbejde med.
- Der bør i princippet være en hotline til en alarmcentral, samt
- en politik omkring lagring og anonymitet.

Ved gennemsyn af optagelser fra ubemandede kameraer kan der gå mange timer, før man finder, hvad man søger. Hvis der er tale om overvågning af særligt værdifulde genstande, eksempelvis kunstværker, kan det være nødvendigt at sikre dem med andre elektroniske metoder.

Ud over udgifter til udstyr, opsætning, lokale, uddannelse af personale og lønudgifter, må der påregnes udgifter til vedligeholdelse og reparation fx efter hærværk.

- hvis forbrydere er klar over, at de kan identificeres på tv-overvågningen, og at det kan bruges i efterforsknings- og retsforfølgelsesøjemed

Er det første forhold opfyldt, skal det formidles. Dette kan gøres som alment

præventivt tiltag ved kampagner, så hele befolkningen - inklusive potentielle og udøvende forbrydere - oplyses om tv-overvågningens effektivitet. Man kan inddrage tv-overvågning i den kriminalpræventive undervisning i skolerne og henlægge skoleekskursioner til operatørrum.

Krimiserier og film har tradition for at fokusere på og inddrage den nyeste teknologi, og i nyhedsudsendelser præsenteres vi for billeder eller videosekvenser af forbrydelser i forbindelse med efterlysninger, opklaringer og retssager. Her ligger nok også en del af forklaringen på, at den almene befolkning har tiltro til den efterforskningsmæssige og kriminalpræventive effekt af tv-overvågning. Det skal dog her understreges, at det er vigtigt, at virkeligheden stemmer overens med dette billede. Forbryderne vil hurtigt ved første- eller andenhåndserfaringer opdage, om de har grund til at indtænke tv-overvågning i deres risikovurdering - og rygter løber hurtigt, også i kriminelle miljøer.

- og hvis forbryderne er klar over, at der er overvågningskameraer til stede,

Potentielle gerningsmænd skal være klar over, at de bliver overvåget, for at det kan

virke kriminalpræventivt. Derfor skal der skiltes klart og tydeligt - i modsat fald kan overvågningen udelukkende benyttes til opklaring, ikke forebyggelse. For den garvede kriminelle gælder desuden, at han hurtigt vil kunne se, hvilken type overvågning, der benyttes, og hvor der måtte være blindspots. Så - tilbage til første præmis - udstyret skal være effektivt for at virke over for professionelle, mens skræmmeeffekten lettere vil kunne opnås over for amatørerne.

- og hvis forbrydere tilstræber ikke at blive fanget,

Langt de fleste mennesker ønsker ikke at blive afsløret i en kriminel handling, men nogen gør, og andre igen skænker det ikke en tanke. Tv-overvågning virker altså ikke præventivt over for alle. For nogle mennesker vil det måske ligefrem være en udfordring.

- og hvis forbrydere er rationelt tænkende

Når vi taler om den kriminalpræventive effekt af tv-overvågning er det vigtigt at holde sig for øje, at der er stor forskel på, hvilke forbrydere, vi har med at gøre, og

hvilke typer forbrydelser, vi ønsker at forebygge.

Den rationelt tænkende forbryder foretager en risikovurdering, inden han beslutter sig for at foretage en kriminell handling. Man kan forestille sig, at en ung mand, som skal prøve egne grænser af ved butikstyveri i et stormagasin, ville foretage sådan en vurdering. Her ville overvågningen kunne have en præventiv effekt.

Stjæler man af livsnødvendighed, er grænserne nogle andre, og er ens hjerne påvirket af enten sygdom eller rusmidler, så vil tv-overvågning slet ikke indgå i overvejelserne. Med til det kriminelle billede hører også organiserede professionelle tyvebander, og her skal der mere til. Ser vi på den kriminelle handling, vil tv-overvågning højst sandsynligt kunne forebygge netop tyveri, mens nogle røvere formentlig ikke vil lade sig skræmme. Her vil røverens planlægning indbefatte bl.a. maskering, som besværliggør opklaringsarbejdet, og man risikerer desuden grovere røverier med eksempelvis brug af våben eller gidseltagning. Erfaringen viser, at tiltag virker afskrækkende i en tid, herefter aftager effekten.

“Almindeligt” hærværk vil kunne forebygges med tv-overvågning, mens groft hærværk samt kriminelle handlinger begået i affekt, særligt vold og voldtægt, kræver andre tiltag.

- så vil overvågningskameraer være et kriminalpræventivt tiltag - i det mindste der, hvor tv-overvågning er installeret

Som det fremgik af første forudsætning, er der store udgifter forbundet med *effektiv* tv-overvågning. Det betyder, at effektiv tv-overvågning ikke er en mulighed for alle. Dét vi ser er, at når banker og stormagasiner sikrer sig, rykker kriminaliteten andre steder hen, så fx mindre butikker og kiosker udsættes for tyverier i stedet. Man taler om forskellige typer forskydning af problemet: Tidsmæssig, taktisk (maskering, skydevåben og gidsler), mål (fra banker til forretninger, posthuse eller pengetransporter og

mindre sikrede steder), geografisk og funktionel (fx ændring af den kriminelles arbejdsform).

Tv-overvågning er altså et redskab, som, når det benyttes effektivt, vil virke præventivt nogle steder og over for nogle kriminelle og nogle typer kriminelle handlinger. Men tv-overvågning kan ikke forebygge, at kriminelle handlinger finder sted. Der skal andre tiltag til for at hindre, at kriminaliteten blot flytter til andre mindre bevogtede steder - eller at handlingerne bliver mere rå.

Tv-overvågning forebygger ikke årsagen til kriminalitet, men er en metode for den enkelte erhvervsdrivende til at sikre sig inden for et bestemt område. For samfundet som sådan kan tv-overvågning derfor udelukkende ses som ét hjælpemiddel blandt andre. Den grundlæggende forebyggelse er vigtig at vægte, så overvågningen ikke kommer til at signalere en accept af kriminelle forhold.

Falsk tryghed

Befolkningen er generelt positivt stemt over for tv-overvågning ud fra en forestilling om, at det virker kriminalitetsforebyggende. Det gør især kvinder trygge. Problemet er bare, at tv-overvågning ikke har nogen kriminalpræventiv effekt over for den type kriminalitet som særligt kvinder frygter - nemlig vold og voldtægt - fordi denne type kriminalitet oftest udløses i affekt. Tv-overvågning er simpelthen langt bedre til at skabe sikkerhed mod tyveri af ting frem for tryghed for personkriminalitet.

Der synes altså at være uoverensstemmelse mellem den oplevelse af tryghed, man har i forhold til personkriminalitet, og den faktiske kriminalpræventive effekt.

Tv-overvågning kan have den uheldige virkning, at nogen måske tror, at der automatisk kommer hjælp, hvis der sker en kriminell handling. Det er langt fra altid tilfældet. Der er en risiko for, at tv-overvågning giver falsk tryghed og bliver en undskyldning til at fralægge sig ansvaret.

Man skal være klar over, at kameraer ikke kan give den samme tryghed som et menneske. Ud fra en kriminalpræventiv synsvinkel skal vi stræbe mod at skabe områder, som folk har lyst til at færdes i.

Folk i byens rum giver mulighed for social kontrol og social kontrol virker forebyggende på kriminalitet.

Overvågning på arbejdspladser

Et af de steder, hvor folk er skeptiske over for tv-overvågning, er på arbejdspladserne.

Selvom mange arbejdspladser installerer tv-overvågning for at beskytte deres medarbejdere, føler mange sig tilsyneladende kontrollerede. På arbejdspladsen kan vi identificeres som enkeltpersoner, og det

skaber utryghed, hvis vi ikke kender baggrunden for og brugen af overvågningen.

Det Kriminalpræventive Råd anbefaler, at virksomheder, der ønsker at benytte tv-overvågning, laver en klar politik på området. Politikken skal være kendt af medarbejderne – og gerne fastlagt i samarbejde med de involverede parter. Et tæt samarbejde mellem arbejdsgiver og fagforeninger samt grundig information til medarbejderne kan være med til at skabe tryghed ved anvendelsen af tv-overvågning.

I Danmark har vi, via en restriktiv lovgivning, gjort meget for at forebygge en negativ udvikling af tv-overvågning. Vi har ikke amerikanske tilstande med »Gated Communities« for rige, engelske tilstande med minoriteter, som føler sig forfulgt, eller finske tilstande, hvor kameraerne fylder uforholdsmæssigt meget i gadebilledet.

Der synes at være konsensus i den danske befolkning om tv-overvågnings positive og kriminalpræventive effekter. Sådan som befolkningen betragter tv-overvågning i dag, fremmer den følelsen af tryghed. Det er væsentlig, at denne tryghed til stadighed er velbegrundet. Det forudsætter en reguleret, bevidst og ansvarlig brug af overvågning i det danske samfund.

HK HANDEL og Dansk Handel & Service har udarbejdet en fælles anbefaling af, hvilke retningslinier der bør følges, hvis arbejdsgiveren ønsker at opsætte tv-overvågning. Man kan se den fælles anbefaling på www.dhs.dk.

Tv-overvågning i efterforskningen

Af politimester Kim Christiansen og fg. kriminalinspektør Steen Nonbo Sørensen

Videoptagelser kan være et væsentligt og stærkt efterforskningsredskab for politiet og desuden et væsentligt bidrag til anklagemyndighedens beviser mod de tiltalte ved sagens behandling i retten.

Når politiet har anholdt, sigtet og i øvrigt færdigefterforsket sagen, overdrages den til anklagemyndigheden med hen-

Ved et indbrud i en offentlig bygning havde indbrudstyvene, for ikke at blive genkendt, overtaget to eller flere overvågningskameraer inde i bygningen, men de havde overset ét. Den ene af indbrudstyvene blev fotograferet med et portrætfoto, som efterfølgende kunne vises i Kriminalmagasinet Station 2. Samme aften henvendte flere personer sig til politiet med oplysninger om hans identitet. Senere samme uge meldte han sig selv.

blik på at overveje tiltalerspørgsmålet.

Anklagemyndigheden vurderer herefter sagen og beviserne med henblik på at afgøre, om der er grundlag for at rejse tiltale i sagen.

Anklagemyndighedens vurdering af en sag består, groft sagt, dels af en juridisk vurdering, dels af en bevismæssig vurdering.

En sags beviser kan blandt andet være tekniske beviser (fingeraftryk, DNA-profil eller blodprøve), vidneforklaringer, dokumenter og videoptagelser, der enten viser en gerningsmands adfærd på et gerningssted eller gerningsmandens færden før eller efter en forbrydelse.

Ved et bankrøveri for flere år siden var billederne af gerningsmanden sikret på en sort/hvid videoptagelse. Selv om gerningsmanden var maskeret, var der så gode optagelser af gerningsmanden, at detaljer i hans påklædning, sammenholdt med andre fremkomne oplysninger i sagen, førte til identifikation og senere domfældelse af ham.

Efter dansk ret findes der ingen regler for vægningen af det enkelte bevis og bevisernes betydning i forhold til hinanden. Det vil sige, at der ikke findes regler, der fastslår, at retten skal lægge

mere vægt på ét bevis end et andet. Når retten skal afgøre, om noget kan anses for bevist eller ej, skal rettens medlemmer anvende deres sunde fornuft og deres almindelige livserfaring. Men selvom der ikke findes regler, er det klart, at jo mere objektivt et bevis fremstår, jo mere vægt vil det blive tillagt. Der er i den forbindelse

ingen tvivl om, at en optagelse, der viser en gerningsmand i færd med at tømme et pengeskab, vil udgøre et væsentligt bevis i sagen.

I en efterforskning af en kvindes mystiske forsvinden, hvor man frygtede, at hun havde været udsat for en forbrydelse, kunne hendes færden fastlægges via videoptagelser fra 2 S-togsstationer. Da optagelserne blev sammenholdt med anden efterforskning kunne man konstatere, at kvinden var i god behold.

Det er da også en erfaring, at beviser i form af optagelser af en gerningsmand på et gerningssted er et ganske vægtigt og overbevisende bevis. Videoptagelser bruges allerede i et vist - og stadigt stigende - omfang rundt omkring i de danske retssale, og er således efterhånden en mere eller mindre fast bestanddel af materialet i de større straffesager. Selvom der måske ikke direkte er overvågning af gerningsstedet, vil der ikke sjældent på tankstationer og i kiosker findes optagelser af gerningsmanden på vej til eller fra gerningen.

Den tekniske udvikling har gjort det muligt, med meget stor sandsynlighed, at fastslå en gerningsmands identitet alene på hans kropsbygning og bevægelsesmønster. Det blev bl.a. dokumenteret i forbindelse med behandlingen af en sag om et bankrøveri, som udviklede sig til et drab. Her var videoptagelserne fra banken et af de afgørende beviser i sagen, der endte med, at to personer blev dømt for røveri og drab.

Ved efterforskningen af et tyveri fra en pengetransportbil kom overvågningsbillederne også til at spille en væsentlig rolle i domfældelsen af de tiltalte. Ikke fordi gerningsmændene kunne genkendes på billederne, men fordi optagelsen præcist viste tidsforløbet for hændelsen og dermed kunne styrke politiets og anklagemyndighedens indiciekæde.

Befolkningens holdning

Danskerne er generelt meget positive over for tv-overvågning. Det er blevet en accepteret del af samfundsbilledet, og udviklingen med flere og flere kameraer gør os i det store hele ikke urolige. Hele 97 % af danskerne er positivt indstillet over for tv-overvågning et eller flere steder.

De fleste er positive, fordi de mener, at tv-overvågning forebygger kriminalitet. For mange - specielt kvinder - er tv-overvågning også med til at skabe tryghed.

Vi har ingen forbehold, når det gælder overvågning på steder som fx banker, posthuse, tankstationer og butikker, men stort set alle (90 %) er glade for, at der skal skiltes med brugen af tv-overvågning.

Ja i banker, butikker og busser - nej i den private sfære

Jo nærmere vi kommer den private sfære som fx boligblokken, opgangen og hjemmet, jo mere skeptiske er vi over for tv-overvågning. Følelsen af, at det krænker privatlivets fred, er den overvejende grund til, at folk er negative over for overvågning disse steder. Desuden er de fleste negativt stemt over for tv-overvågning på steder, hvor man er "delvist afklædt", fx i svømmehaller og omklædningsrum. Mange er heller ikke glade for at blive overvåget på arbejdspladsen.

En mindre del (16 %) angiver som grund, at de frygter misbrug af optagelserne. "Overvågningssamfundet", som tidligere har været skræmmebilledet i samfundsdebatten, er altså ikke folks primære frygt.

Der er forskel i indstillingen til tv-overvågning afhængig af alder og uddannelse. De

ældre er typisk mere positive end de yngre, og folk med kortere erhvervsuddannelser er mere positive end folk med længerevarende videregående uddannelser.

Lovgivningen

Hvis man spørger om, hvor folk mener, at virksomheder og butikker bør have lov til at overvåge - og om optagelserne må gemmes - er billedet mere broget. Halvdelen af befolkningen mener, at virksomheder og butikker bør søge om tilladelse til at overvåge deres eget udendørs område, hvilket repræsenterer en skærpelse af lovgivningen. Halvdelen af befolkningen mener dog også, at det er i orden at give virksomheder og butikker lov til at optage og gemme den udendørs tv-overvågning - hvilket er en lempelse i forhold til den nuværende lovgivning.

Holdningen fra 1999 til i dag

Danskernes holdning kan aflæses i en meningsmåling, som Det Kriminalpræventive Råd, Finansrådet, Finansforbundet og SikkerhedsBranchen har bedt AC Nielsen AIM om at lave af befolkningens holdning til tv-overvågning og loven om tv-overvågning.

Undersøgelsen er en gentagelse af en lignende undersøgelse fra 1999, og de to undersøgelser giver en indikation af udviklingen i befolkningens holdning. Der er kun små udsving i de to undersøgelser, så der er ikke tale om, at der er sket et skred i befolkningens holdning.

På de næste sider præsenteres hovedresultaterne fra undersøgelsen fra AC Nielsen AIM. Resultaterne af 1999-undersøgelsen er vist i parentes i de enkelte grafikker.

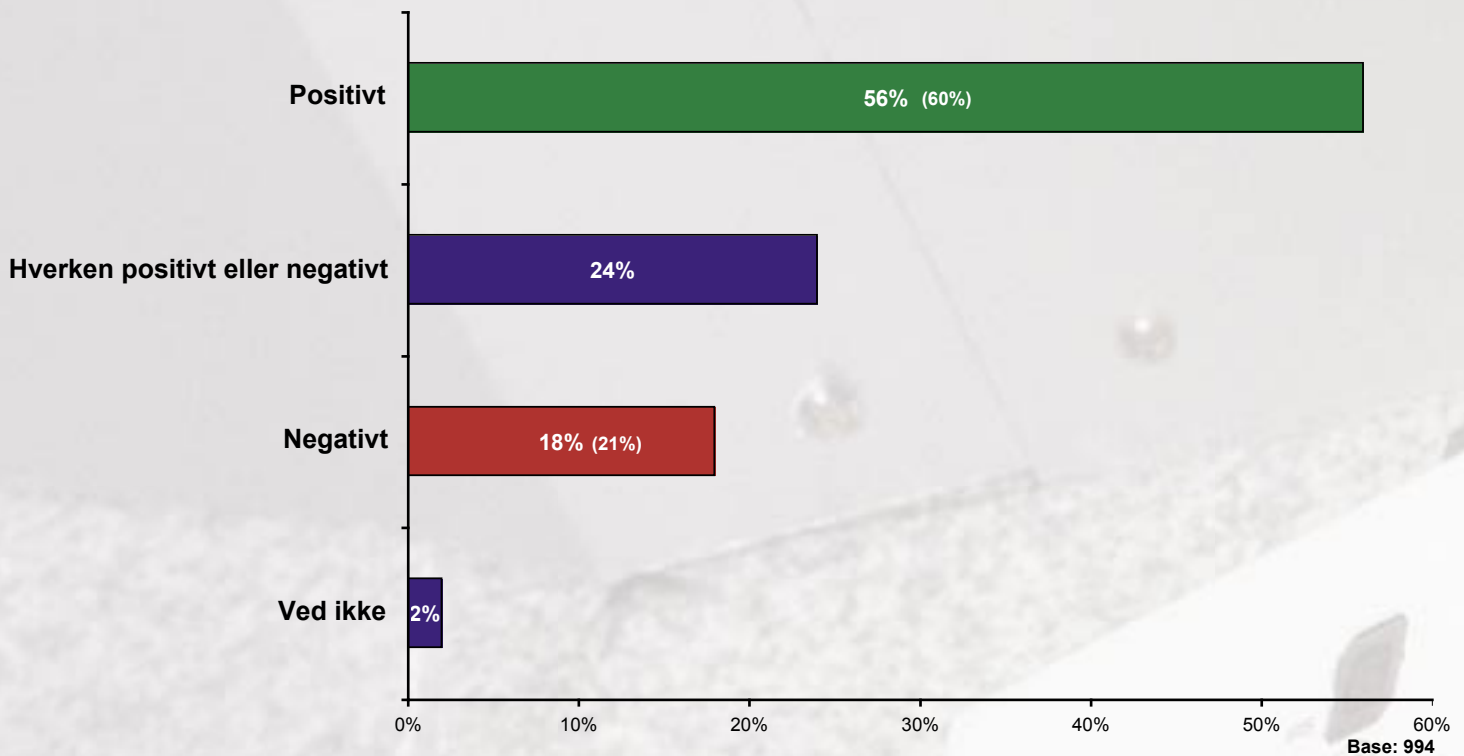

ACNielsen AIM's undersøgelse

Flertallet ser positivt på udbredelse af tv-overvågning

At tv-overvågning er blevet mere og mere udbredt, opfattes positivt af godt halvdelen af den danske befolkning. Der er tale om et mindre (ikke signifikant) fald i forhold til 1999, hvor 60% af befolkningen var positivt indstillet over for den øgede udbredelse af tv-overvågning.

Opfatter De denne udvikling positivt eller negativt?

- Der er en tendens til, at flere er positive over for udviklingen blandt følgende grupper: Personer på 60 år eller derover, pensionister samt personer med en erhvervsfaglig uddannelse.
- Færrest positive finder man i gruppen blandt personer med en videregående uddannelse med en længde på 5 år eller derover.

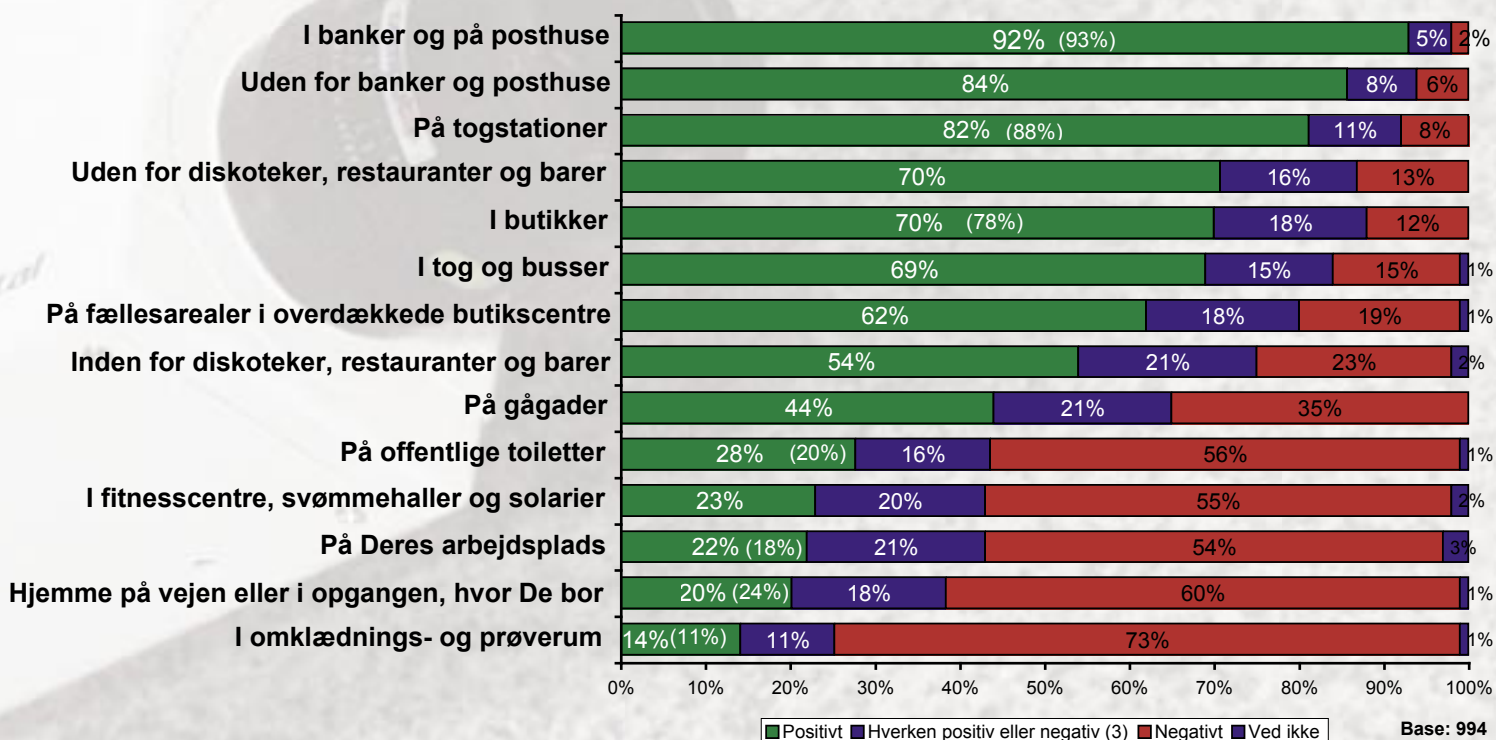
Flertallet af danskerne er positivt stemt over for tv-overvågning i forbindelse med banker, posthuse, togstationer, diskoteker, butikker og offentlig transport.

*Holdningen til tv-overvågning
forskellige steder*

I forhold til 1999 er der tale om et mindre fald i andelen af personer, der er positive over for tv-overvågning ved hjemmet, mens der er tale om en mindre stigning i andelen af personer, der er positive over for tv-overvågning på arbejdspladsen og i omklædnings- og prøverum.

Flertallet af danskerne er stadig negative over for tv-overvågning på offentlige toiletter, men andelen af positive er steget med 8 procentpoint fra 20% i 1999 til 28% i 2004.

I hvor høj grad er De positivt eller negativt stemt over for tv-overvågning på hvert enkelt sted?

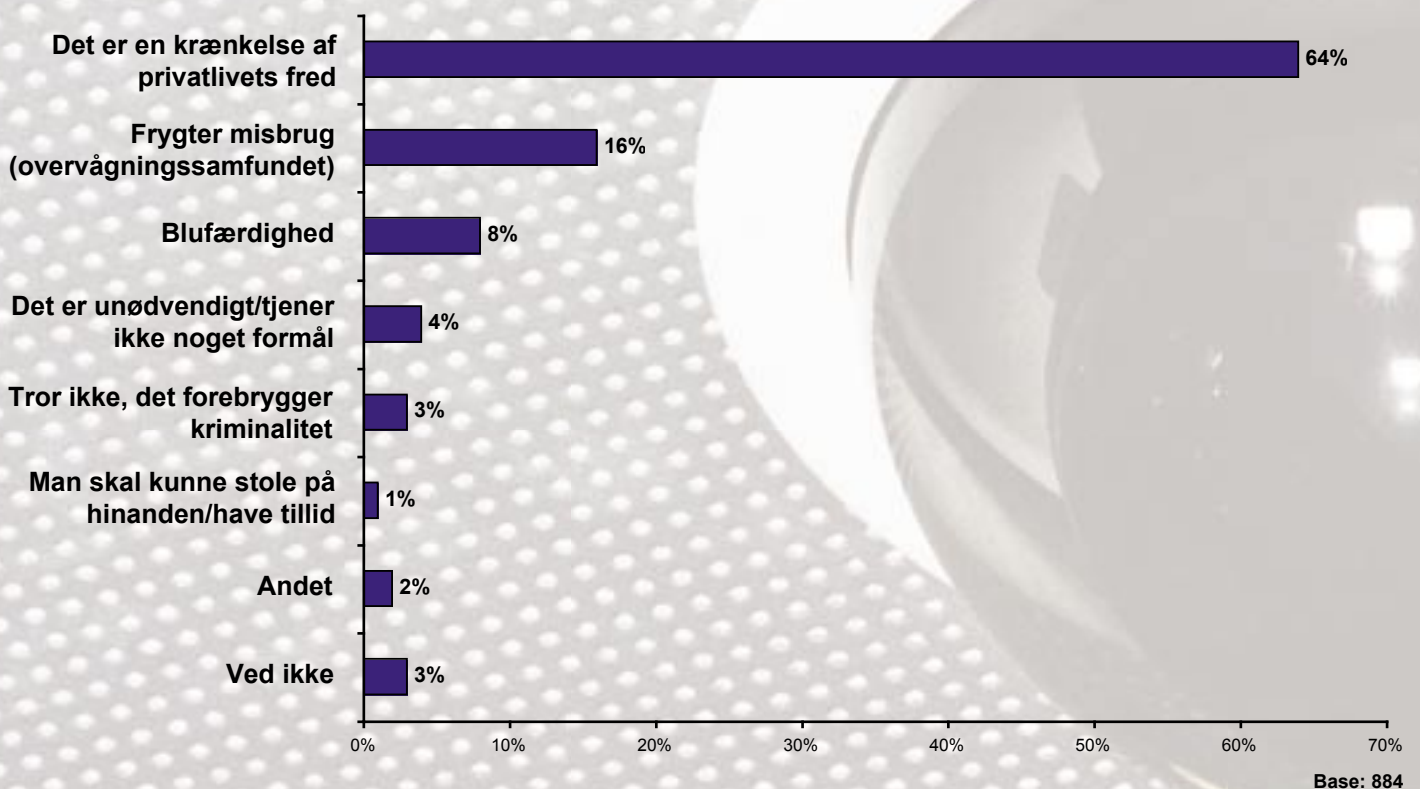

Årsager til at være negativ over for tv-overvågning

Knap ni ud af ti forholder sig negativt over for tv-overvågning et eller flere steder. Danskerne er primært negative over for tv-overvågning på steder, der nærmer sig den private sfære, og det er derfor ikke overraskende at "krænkelse af privatlivets fred" bliver nævnt af flest som værende den primære årsag til at være negativ over for tv-overvågning.

Hvad er den primære årsag til, at De er negativ over for tv-overvågning visse steder?

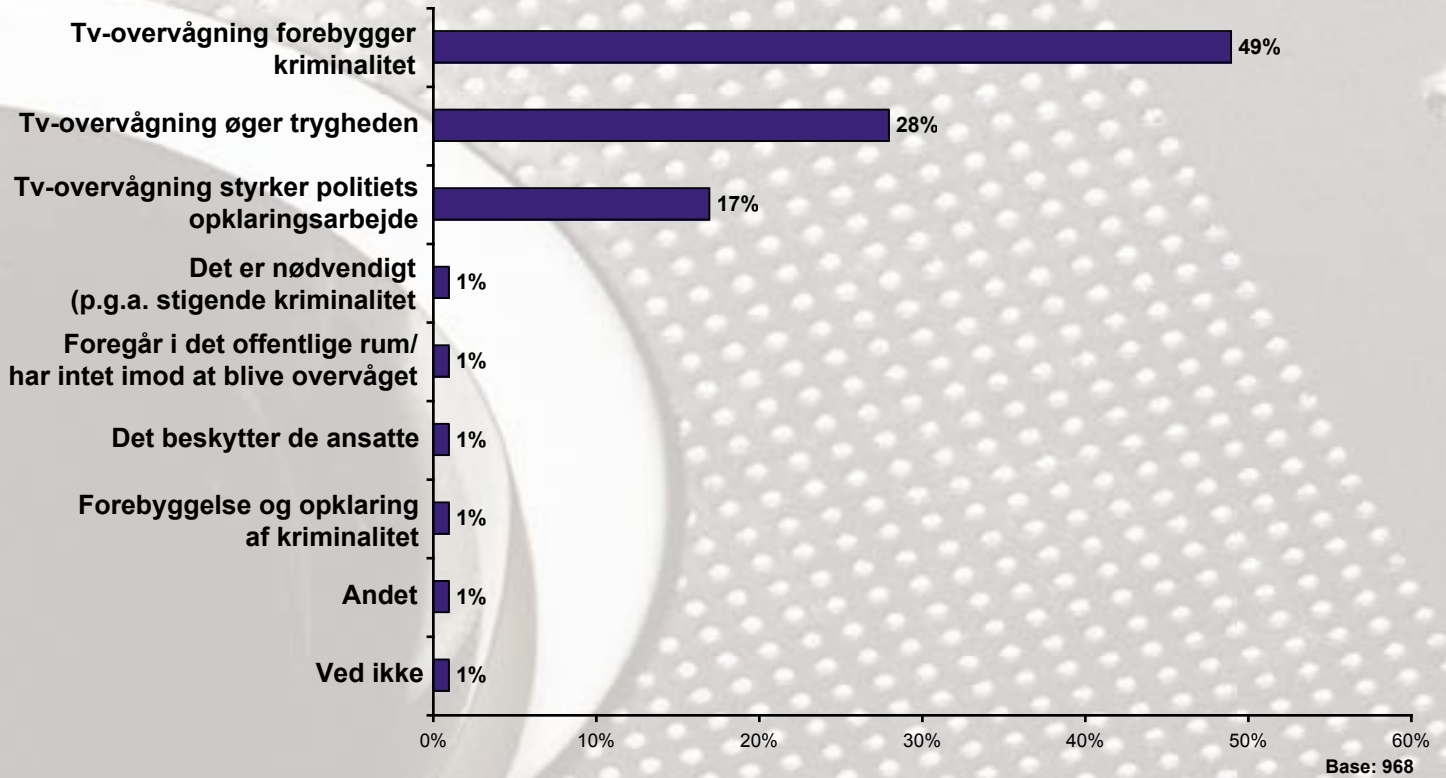

- Den ældste del af befolkningen frygter i højere grad end den yngste del misbrug, og den yngste del af befolkningen værner i højere grad om privatlivets fred.
- Blandt erhvervsgruppen ufaglærte arbejdere finder man flest, der frygter misbrug i forbindelse med tv-overvågning.

Næsten samtlige danskere (97%) er positivt indstillet over for tv-overvågning et eller flere steder.

Årsager til at være positiv over for tv-overvågning

Hvad er den primære årsag til, at De er positiv over for tv-overvågning visse steder?

- Halvdelen er positive, fordi de mener, at tv-overvågning forebygger kriminalitet, mens 17% angiver, at de er positive, fordi tv-overvågning styrker politiets opklaringsarbejde.
- Øget tryghed er den primære årsag til at være positiv for godt en fjerdedel af befolkningen.
- Flere kvinder end mænd nævner tryghed som årsag til at være positiv.

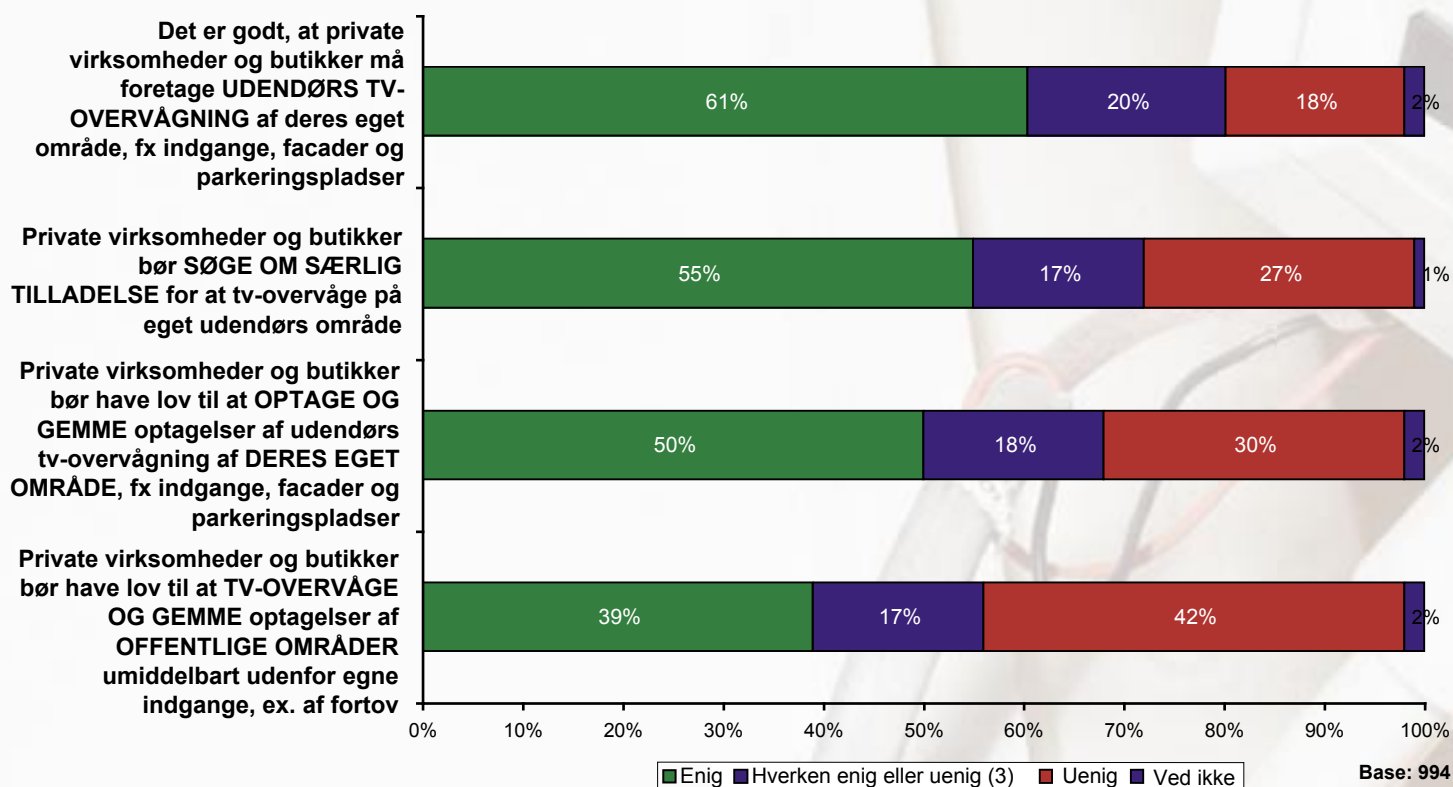

Holdning til lovgivningen vedrørende tv-overvågning

Godt 60% af danskerne synes, det er godt, at private virksomheder og butikker må foretage udendørs tv-overvågning af deres eget område, mens knap en femtedel af danskerne er uenige heri.

Godt halvdelen af befolkningen mener dog, at de private virksomheder og butikker burde søge om særlig tilladelse til at tv-overvåge eget udendørs område, hvilket repræsenterer en stramning af den nuværende lovgivning.

Hvor enig/uenig er De i følgende udsagn vedr. loven om tv-overvågning?

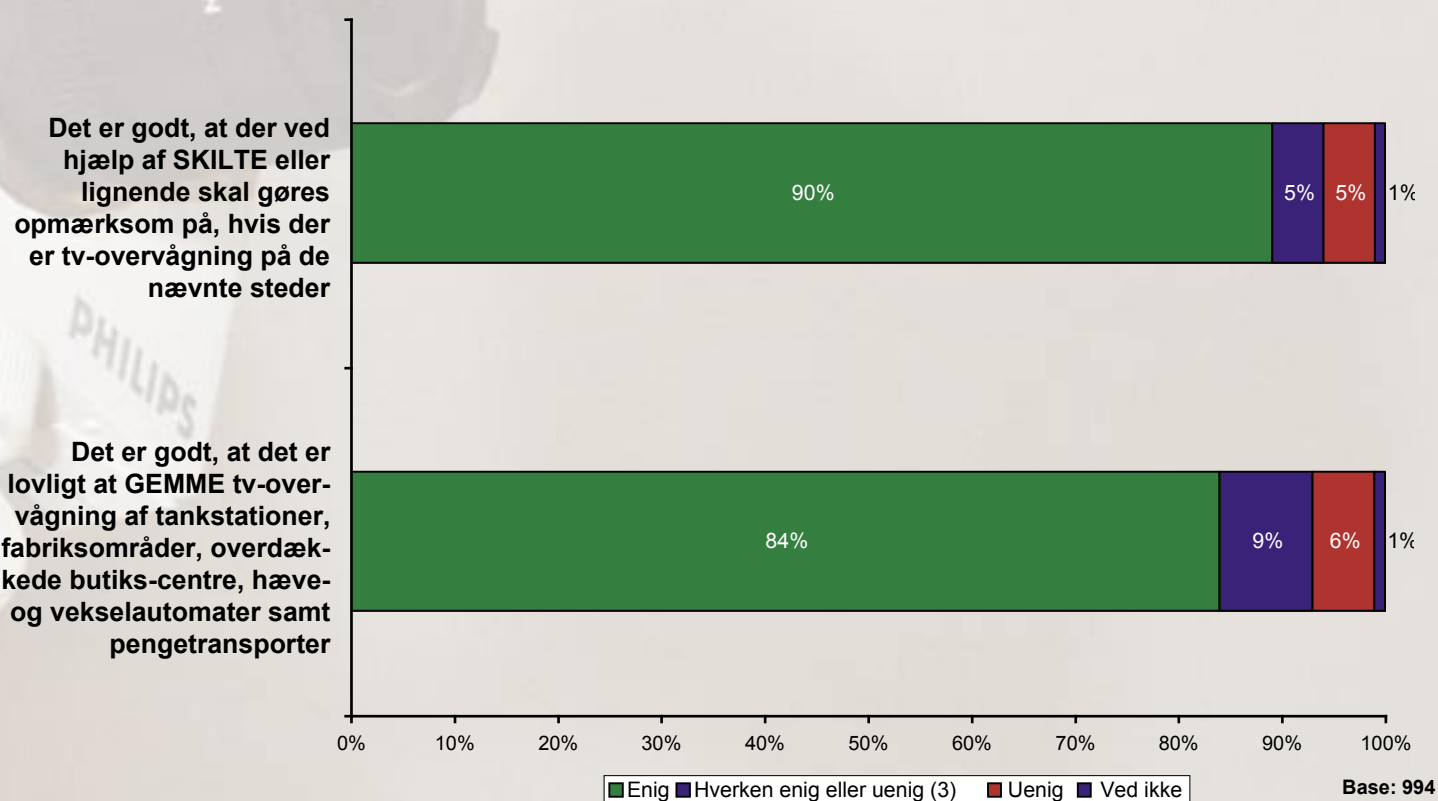
Halvdelen af befolkningen går dog ligeledes ind for en lempelse af loven, idet de mener, at virksomheder og butikker burde have lov til at optage og gemme tv-overvågningen af deres eget udendørs område. Knap en tredjedel af befolkningen er dog modstandere af en sådan lempelse af loven.

Andelen af modstandere stiger til 42%, når det drejer sig om optagelser af offentlige områder. Men en tilsvarende andel (39%) går rent faktisk ind for, at private virksomheder og butikker skal have mulighed for at tv-overvåge og gemme optagelser af offentlige områder.

Et stort flertal af den danske befolkning (84%) synes, at det er godt, at det er lovligt at gemme optagelser af tankstationer, fabriksområder, overdækkede butikcentre, hæve- og vekselaugemater samt pengetransporter. Endnu flere (90%) er dog samtidig glade for, at der ved hjælp af skilte skal gøres opmærksom på tv-overvågning de nævnte steder.

Holdning til de særlige regler for tankstationer, banker mv

Hvor enig/uenig er De i følgende udsagn vedr. loven om tv-overvågning?

Erfaringer fra England

Af cand. scient. soc. Stine Høegh

"The more suppressed the stronger community (...) white people has little sense of community (...) putting more police on the streets can be seen as a way of fighting over the power in the streets. The police might be frightened of the black rooted community (...) with community come power and concentration of people. The government don't like the kind of concentration of power especially not in communities that they don't treat well..." (Informant)

"In 5 to 10 years they will have listening detectors attached to the CCTV cameras (...) in 5 to 10 years it is not possible to sit down in public spaces and talk - there will be cameras in the bins. They want to control - they want to hear everything, what we are up to, because they fear the people (...) there is fear in the government (...) they have to monitor the masses to find out what they are up to". (Informant)

"There are people now, who are paranoid that someone is inside their house. There are some people who would laugh, talk and joke with you, but when they want to talk about illegal businesses, they will turn off their TV, they think there are listening detectors in their TV, they would turn it off and turn the music on and then start talking business". (Informant)

Spørgsmålet er ikke om videoovervågning (Closed Circuit Television Cameras, CCTV) er effektivt eller ej, men hvor, hvorfor og hvordan?

Fra 1994-1997 brugte det britiske Home Office 78 % af deres pulje til bekæmpelse af kriminalitet på CCTV. I dag har England 1 kamera pr. 14 indbyggere, til sammenligning har Tyskland og Frankrig ca. 1 kamera pr. 150 indbyggere og Sverige ca. 1 pr. 350 indbyggere. Tallene signalerer en klar stigning i anvendelse af CCTV og får en til at tro, at CCTV er effektivt, og at de politiske beslutninger bag er rationelle, men der er endnu ingen evalueringer, som har vist, at CCTV overvejende er effektivt for kriminalitetsbekæmpelsen.

Overvågning af afgrænsede rum

Det er min erfaring, at implementering af CCTV meget ofte sker uden at se nærmere på det pågældende områdes design og sociale dynamikker. Fx kan det være en

udmærket idé at have CCTV på Fiske-torvets Parkeringsanlæg eller på togstationer, fordi det er afgrænsede rum, der overvåges, hvor folks motiv og mål kan bestemmes. Folk bevæger sig målrettet på Fisketorvets Parkeringsanlæg - motivet er at komme hen til bilen, og målet er at komme derfra. I dette rum kan vi bestemme den afvigende adfærd, fordi rummet har en afgrænset funktion, parkering. Når vi med nogenlunde sikkerhed er i stand til at bestemme individer, som afviger fra den forventede adfærd, betyder det, at vi kan gribe ind, før en kriminel handling finder sted, og en vagt på Fiske-torvet kan blive tilkaldt, hvis fx en person lister rundt mellem flere biler. På togstationen gælder noget tilsvarende. Adfærd her er mere udefinerbar, men vi kan stadig bestemme en typisk adfærd og derfor også den afvigende adfærd. British Transport benytter sig af denne metode til at udpege personer, som har til hensigt at begå selvmord ved at kaste sig ud foran et tog. De har en afvigende adfærd, idet de fx lader flere tog passere, inden de

tager mod til sig, og derfor adskiller de sig fra de andre passager, og ulykken kan foregribes.

Større offentlige rum

Hvis vi flytter CCTV til offentlige rum som Strøget eller Nørrebrogade, er der ikke længere tale om et afgrænset rum, men et rum med mange forskellige individuelle motiver og mål. Hvem skal overvåges, hvem er de mistænkelige? Hvem skiller sig ud? Mine erfaringer fra kontrolrum i England er, at de autonome, de unge indvandrere, de hjemløse etc. bliver gjort til objekter for CCTV. Her går CCTV ind og bliver en aktiv medspiller i socialpolitikken, fordi overvågningen kan være med til at udpege grupper af borgere, som også på grund af medier og politiske påvirkninger er i fare for at blive anset som normafvigende eller anderledes. Det er vigtigt at tænke på, at ikke to CCTV systemer fungerer ens, teknologien gør intet i sig selv andet end at indsamle information, men det er en menneskelig opgave at omsætte disse informationer til intelligent information. Hvordan gør vi det? Vi skal passe på, at CCTV ikke tages i brug for at gøre det muligt at håndhæve en enkelt disciplinerende norm, men for at opretholde den situationsbestemte norm, gældende for et bestemt område eller rum. Dette er et signal om, hvad der kan blive resultatet af en ikke velovervejede videoovervågning.

I begge de nævnte tilfælde er der et menneske bag kameraet. I de tilfælde, hvor ingen sidder bag kameraet, kan optagelserne hjælpe i opklaringen af en given handling, hvis personen kan identificeres. Det kan personen meget ofte ikke. Opklaringsværdien er ikke ret stor, og mange af billederne er ikke gode nok som bevismateriale i retssager.

Kan ikke erstatte den sociale kontrol

I fald vi beslutter os for at indføre CCTV i offentlige rum, bør vi give helt klare informationer til borgerne om CCTV's begrænsninger og muligheder. Det er min erfaring, at enkelte borgere undlod at anmelde en kriminel handling, da de havde den overbevisning, at der jo var 'nogen'

deroppe, som havde set det. (Der er tilfælde, hvor dette har vist et fald i kriminaliteten og slutningen har været, at man har anset CCTV som effektivt middel i kriminalitetsbekæmpelsen). Ligeledes var der borgere, som i samme tro ikke havde tilkaldt politiet, hvis de havde været vidne til en kriminel handling. Det er vigtigt at sende en klar besked om, at: ja, du bliver overvåget, men det er langt fra sandsynligt at den givne handling observeres og reageres på.

Med udgangspunkt i mine erfaringer mener jeg, at CCTV kan ses som 'risk-management'. Vi indsætter en kontrolmekanisme og signalerer, at kriminalitet er blevet en risiko, vi skal regne med, eller en ulykke vi skal undgå. Ikke en moralsk afvigelse som vi kan eller bør forklare. Myndigheder og organisationer taler om frygten for, at det sociale ansvar forsvinder med indførelsen af CCTV; at vi vælger ikke at tage ansvar for hinandens handlinger, hvis vi indfører CCTV. Måske bør vi som borgere rette spørgsmålet til dem og spørge, om de fralægger sig det sociale ansvar? Jeg vil give et skræmmeeksempel på dette fra et engelsk boligområde, hvor CCTV blev installeret.

Falsk tryghed

Boligområdet har 450 lejligheder og er et socialt boligbyggeri, ikke som vi kender det herhjemme med fleretages betonbygninger i forlængelse af hinanden, men et område med lave huse, små haver og mange gange og stier. Området havde længe været meget plaget af kriminalitet som narkotikahandel og små bander af unge, som nemt kunne undslippe politiet på grund af boligområdets mange gemmesteder og udveje. De lokale myndigheder besluttede at søge penge til installation af CCTV i området og fik tildelt pengene fra British Home Office. Beboerne i området var modstandere af CCTV. De frygtede for deres privatlivs fred, og desuden betød implementeringen af CCTV, at beboerne fik en huslejestigning på £4 om ugen, som skulle gå til opretholdelse og vedligeholdelse af systemet. £4 synes af lidt, men bistandshjælpen er ca. £50 om ugen og £4 kan have en afgørende betydning for en families økonomi.

Systemet blev dog alligevel installeret, og en oversigt over de 38 kameraers placering blev tegnet, så kameraernes synsvinkler overlappede hinanden for at undgå 'blindspots', hvor kriminaliteten fortsat kunne finde sted. Desværre var der problemer med undergrunden og enkelte kameraer kunne ikke installeres på de anbefalede steder. I begyndelsen

flyttede kriminaliteten til de omkringliggende områder, men efter kort tid fandt kriminaliteten tilbage til området og foregik både i de 'blindspots', som de forkerte kameraplaceringer havde forårsaget samt direkte under kameraerne. Når beboerne henvendte sig til kontrolrummet fik de at vide, at intet var set eller filmet. Resultatet for beboerne var falsk tryghed og en stor frustration over et system, der ikke fungerede, og som de selv betalte til opretholdelsen af, og som alene blev større i kraft af, at politiet kom sjældnere til området efter CCTV var blevet installeret. Efter en tid begyndte enkelte beboere at investere i egne sikkerhedsforanstaltninger. De beboere med færre ressourcer placerede grillen fra ovnen på indersiden af køkkenvinduet, og enkelte truede de unge med tæsk. Er tryghed og sikkerhed en offentlig service eller et privat anliggende? Hvem har fralagt sig det sociale ansvar? I dette tilfælde er kriminalitet blevet en risiko, som beboerne selv må kalkulere med uden ressourcer og med egen hjælpemidler.

Det er min erfaring, at i områder med sociale og/eller kulturelle problemer er det sjældent en god løsning at installere CCTV. Risikoen for at det skaber yderligere spændinger mellem beboerne og myndighederne er stor, og CCTV forstærker ikke integrationen af socialt, økonomisk og politisk svagt stillede borgere.

Erfaringerne er gjort på baggrund af et studieophold ved Community Police Consultative Group for Lambeth, London 2003-2004.

Se også www.homeoffice.gov.uk

Hvad siger loven i Danmark?

I loven om tv-overvågning er der et generelt forbud mod at overvåge steder med offentlig adgang. Loven har til hensigt både at beskytte privatlivets fred og samtidig at tage hensyn til de sikkerhedsmæssige og kriminalpræventive fordele, der kan være ved tv-overvågning.

Hvis tv-overvågning bliver så udbredt, at folk ofte føler sig overvåget, vil det kunne skabe en fornemmelse af ufrihed. Folk vil føle, at deres muligheder for at færdes frit, begrænses. Det kan i sig selv virke krænkende at blive iagttaget eller fotograferet i situationer, hvor man ikke er forberedt på det, og det generelle forbud mod tv-overvågning på steder, hvor der er almindelig adgang, forsøger at tage højde for disse forhold.

Private firmaers overvågning

Private erhvervsvirksomheder, firmaer og butikker må som hovedregel ikke foretage tv-overvågning af gader, veje, pladser eller lignende områder, som benyttes til almindelig færdsel.

Forbuddet gælder ikke tv-overvågning af tankstationer, fabriksområder, overdækkede butikcentre og lignende områder.

Det er tilladt at overvåge indgange, facader, indhegninger eller lignende, hvis man ikke gemmer optagelserne på video-bånd, film m.v.

Ved en lovændring i 2002 blev det tilladt at overvåge pengeautomater, vekselauto-

mater og pengetransportbiler, hvis overvågningen kun er rettet mod personer, som befinder sig i umiddelbar nærhed af automaten eller køretøjet.

Skiltning

Både offentlige og private virksomheder og arbejdspladser, der bruger tv-overvågning på steder, hvor folk har almindelig adgang, skal skilte med det.

Skiltningsskravet gælder ikke for tv-overvågning af pengetransportbiler og militære anlæg, og tv-overvågning foretaget af politiet eller kriminalforsorgen.

Offentlige myndigheder er ikke omfattet af tv-overvågningslovens generelle forbud, men offentlige myndigheders tv-overvågning begrænses bl.a. af generelle regler om god forvaltningsskik.

Opbevaring af optagelserne

TV-overvågning kan være omfattet af regler i persondataloven. Det gælder fx digital tv-overvågning, uanset om tv-overvågningen foretages af offentlige myndigheder eller af private.

Efter persondataloven må man kun indsamle personoplysninger, hvis det har et udtrykkeligt og sagligt formål, og det kræves bl.a., at den efterfølgende behandling af oplysningerne skal være i overensstemmelse med disse formål. Det er praksis at antage, at indsamling af persondata via tv-overvågning opfylder kravet om et udtrykkeligt og sagligt formål, når indsamlingen sker for at forebygge kriminalitet og skabe tryghed.

Overvågning uden for pengeinstitutter

I efteråret 2004 har justitsministeren bestemt at nedsætte et udvalg, der skal foretage en samlet gennemgang af de gældende bestemmelser i lovgivningen om tv-overvågning.

I forbindelse med den seneste lovændring i 2002 blev det overvejet at tillade fast tv-overvågning med billedoptagelser uden for pengeinstitutternes facader. I lovfor-slagets bemærkninger lagde man vægt

på, at pengeinstitutternes tv-overvågning i sådanne tilfælde ville være en undtagelse fra det generelle forbud. Fotograferingen ville nemlig komme til at omfatte et stort antal tilfældigt forbipasserende personer, uden ærinde i pengeinstitutterne.

Det ville heller ikke være velbegrunderet at begrænse undtagelsen til pengeinstitutterne, fordi en række andre erhvervsdrivende erfaringsmæssigt også er særligt udsatte for røverier - fx døgnkiosker. Denne undtagelse blev ikke vedtaget.

Tekniske muligheder

I gennem de senere år har der vist sig to klare tendenser indenfor tv-overvågning: En voldsom teknologisk udvikling og en spredning af tv-overvågning til nye områder inden for den gældende lovgivning.

Udviklingen kan sammenlignes med udviklingen inden for IT-området. Vi kender det, når vi køber en pc'er. Få år efter købet, kan man for færre penge købe en pc med flere gange den gamle pc's arbejds- og lagringskapacitet.

Tv-overvågningsudstyret er blevet lettere tilgængeligt i takt med, at der har været en betydelig teknologisk udvikling på området.

Digitaliseringen af tv-overvågningsudstyret åbner mulighed for en nemmere og billigere måde at foretage tv-overvågning på, eksempelvis:

- Digital optagelse af mange billeder
- Betydelig bedre billedkvalitet
- Ingen administration og service af videobånd/optagere
- Lettere søgning efter tidligere optagelser.
- Fjernovervågning via internettet
- Mulighed for at modtage alarm via e-mail/SMS
- Integration med øvrige sikrings-systemer.

Det er desuden nemt at lagre optagelserne digitalt, og der er mulighed for at lagre store mængder optagelser på en harddisk.

I takt med digitaliseringen er kvaliteten af optagelserne blevet væsentligt forbedret, og det åbner nye muligheder for at identificere personer både ved optagelser i dagslys og om natten.

Herudover findes der i dag tv-overvågningsudstyr, som kan "tænke selv", fx aflæse en bils registreringsnummer og efterfølgende "reagere" ved at åbne garageportene, hvis registreringsnummeret er indkodet i systemet.

Internettets muligheder

I dag kan de tekniske overvågningsmuligheder blive hver mands eje, og internettet har givet andre brugsmuligheder. Via et web-kamera kan man i dag iagttage sit sommerhus eller sit hjem for få penge. Kameraet afslører, hvem der er inde i huset, og man kan høre og endda kommunikere med "tyven". Overvågningen kan også videresendes til en mobiltelefon, der på displayet viser billederne inde fra huset.

Mobiltelefoner med indbygget kamera kan tages med overalt og bruges til at videresende optagelser via internettet overalt i verden.

Man har også mulighed for - uanset hvor man er i verden - at koble sig på internettet og se, hvad der sker, hvis alarmerne hjemme er blevet aktiveret.

Ved en hurtig anmeldelse til det lokale politi kan man nu også supplere anmeldelsen med billeder fra gerningsstedet, så politiet får et nøjagtigt signalement af tyvene.

Overvågningsmetoder

Tv-overvågning kan bruges til flere ting, og det er vigtigt at forholde sig til, hvad man har behov for, før man investerer i udstyret.

Observation

Giver overblik over et område.

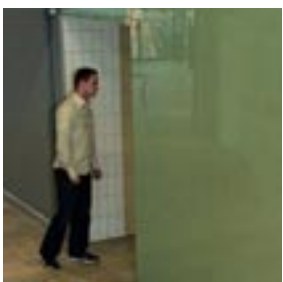
Observationssystemer giver et overblik over et større område eller enkelte delområder. Observationssystemet benyttes i bl.a. P-huse, hvor vagten med udgangspunkt i systemet har mulighed for at kunne anviser ledige parkeringspladser. Systemet kan også bruges som sikkerhedsforanstaltning fx i butikcentre, hvor vagten vil kunne nå at stoppe butikstjve, inden de når udgangen, eller på tankstationer, hvor personalet har et overblik over området og kan se, hvis nogen forlader området uden at betale.

Verifikation

Afslører, hvad der sker.

Verifikationssystemet giver overblik over et relevant område og et detaljeret billede af, hvad der sker på stedet. Systemet benyttes, hvor en hurtig reaktion er nødvendig. Systemet er ofte forbundet med en eller anden form for alarmsystem. Det kan fx være i en butik, hvor systemet kan bruges til at bekræfte, at der ikke er uvedkommende personer i lokaler efter lukketid.

Identifikation

Viser personer og ting.

Identifikationssystemet bruges, hvor et detaljeret billede er nødvendigt til at identificere en person, genkende et køretøj, en nummerplade eller lignende. Systemet anvendes primært til kriminal-

teknisk efterforskning på steder, der har høj risiko for at blive udsat for kriminalitet, fx pengeinstitutter og tankstationer. Det kan også bruges som adgangskontrol i fx boligkomplekser, til at identificere personer, inden de lukkes ind.

Dokumentation

Dokumenterer, hvad der er sket.

Systemet er et supplement til selve overvågningssystemet, der sikrer bevis for en persons færden eller et hændelsesforløb. Det er vigtigt, at kvaliteten i et dokumentationssystem er god, og derfor skal systemet jævnligt vedligeholdes efter faste procedurer. Det gælder også opbevaring og regelmæssig vedligeholdelse af videobånd eller harddiskenheder m.v.

Digitalisering åbner for endnu større muligheder fremover inden for den kriminaltekniske efterforskning.

- Identifikation af gerningsmanden/kropsbygning og påklædning
- Analyse af gerningsmandens bevægelser og gang
- Lyd. Stemmegenkendelse
- Gerningens forløb og styrke.

Søg rådgivning

Hvis man vil være sikker på, at tv-overvågningen får den ønskede effekt, er det vigtigt at søge kvalificeret rådgivning først, og at investere i udstyr af en god kvalitet, selv om det måtte være forbundet med store omkostninger. Det kræver mange overvejelser og god planlægning, inden man installerer udstyret.

Litteraturliste

- BRÅ – rapport 2003:
11 Kameraövervakning i
brottsförebyggande syfte.
Brottsförebyggande Rådet, Sverige
- Det Kriminalpræventive Råd 2001: Tv-
overvågning – mellem forebyggelse og
krænkelse.
Det Kriminalpræventive Råd
- Djurhuus, Merete & Anne Marie
Skovsgaard, 2000: Kvinders oplevelse af
frygt og tryghed i brugen af byens rum.
Geografisk Institut, Københavns
Universitet
- Justitsministeriet 2002: Lov nr. 57 af
08/05/2002 Bekendtgørelse af lov
om forbud mod tv-overvågning mv.
Justitsministeriet
- Koskela, Hille, 1999: Fear, Control &
Space – Geographies on Gender, Fear
of Violence, and Video Surveillance.
Geografisk Institut, Helsinki University.
- Koskela, Hille, 2003: "A two-edged sword"
– a research on attitudes of Helsinki
citizens towards video surveillance City
of Helsinki Urban Facts
- Koskela, Hille, 2003: "Cam-Era": the
contemporary urban Panopticon.
www.surveillance-and-society.org
- Kruize, Peter, 2001: Kommercielle røve-
rier.
Københavns Universitet/Det Kriminal-
præventive Råd
- Sonar 2004: Video-overvågning 4. Okto-
ber 2004 Sonar
- Sorensen, Dave, 2003: Omfang og fore-
byggelse af indbrud i privat beboelse.
Det Juridiske Fakultet, Københavns
Universitet
- Statens Information 1999: Undersøgelse
af danskernes holdning til elektronisk
overvågning.
Statens Information
- Takala, Hannu, 2003: Reduction of bank
and post robberies. A success story of
the Finnish crime prevention.
The National Council for Crime
Prevention, Finland
- Teknologi-rådet: Borgerpanelets slutdo-
kument. Konsensuskonference om elek-
tronisk overvågning d. 17.-20. November
2000.
Teknologirådet
- Wiecek, Carsten & Ann Rudinow
Sættnan, 2002: Arbejdsrapport nr. 4 Restrik-
tiv? Accepterende? De modstridende
rammer for tv-overvågning i Norge og
Danmark.
www.urbaneye.net
- Wiecek, Carsten, Ann Rudinow Sættnan
& Heidi Mork Lomell, 2002: Arbejdsrapport
nr. 5 Geographies of Visibility. Zooming
in on Video Surveillance Systems in Oslo
and Copenhagen.
www.urbaneye.net
- Wiecek, Carsten & Ann Rudinow
Sættnan, 2002: Arbejdsrapport nr. 9
Flexible Technology, Structured
Practices: Surveillance operations in 14
Norwegian and Danish organizations.
www.urbaneye.net
- Telefoninterview m. Helle Tidemann
– Salgsdirektør, DSB 25.10.04.
Interview (på stedet) m. M. Dean
– Sikkerhedschef, Magasin. 05.11.04.
- Samt div. artikler i dagspressen.

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2. sal
DK-2600 Glostrup
Telefon (+45) 43 44 88 88
Telefax (+45) 33 43 01 39
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

